

รายงานการประเมินผล

โครงการการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ใช้สารระเหยที่เป็นเด็กและเยาวชนโดยใช้กระบวนการละคร

Evaluation Report of the Project of Rehabilitation of Inhalant Dependent Juveniles by Drama Process

พรประภา	แก้วกล้า
รศ.ประภัสสร	ปรีเอี่ยม
วงศวัฒน์	ปัญญาวุฒิวิงศ์
กิ่งทอง	พันธ์อ้าว
เสาวลักษณ์	ปลั่งเกียรติยศ
วีรยา	เรืองเจริญ
ศศิธร	บุพพฤทธิ์
กรมคุมประพฤติ	กระทรวงยุติธรรม

โครงการนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก

โครงการจัดการองค์ความรู้เรื่องยาเสพติด (อสด.)

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

มูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด

พฤษภาคม 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ใช้สารระเหยที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยใช้กระบวนการละคร เป็นการวิจัยประเมินผลโดยใช้ตัวแบบเหตุผล ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร ร่วมกับการลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ การร่วมกิจกรรม สัมภาษณ์ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย กับกลุ่มเป้าหมายทุกฝ่าย ตลอดจนการจัดประชุมเพื่อคืนข้อมูลให้กับผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยด้านร่างกาย พบว่าผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ เรียนรู้การใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวร่างกายซึ่งช่วยพัฒนาการทำงานประสานกันระหว่างมือ ตาและใจ อีกทั้งทำให้ทำงานอย่างมีสมาธิ ด้านจิตใจ พบว่า ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ มีการเห็นคุณค่าตนเองเพิ่มขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าพบปะชุมชนมากขึ้น ช่วยให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ได้ฝึกควบคุมและยับยั้งอารมณ์ตนเองได้และเรียนรู้ถึงการเอาชนะใจตนเอง เชื่อฟังและช่วยเหลือครอบครัวมากขึ้น มีความรับผิดชอบ พูดยามีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนมีสมาธิ การวาง ด้านสังคม พบว่า ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น การแต่งกายสะอาดมากขึ้น รู้จักทักทาย มีความเป็นผู้ใหญ่ ในกลุ่มวัยรุ่นมีการปรับตัวได้ดี มีความเป็นมิตร อ่อนน้อม จริงใจมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกว่าคุณเป็นที่ยอมรับของสังคม

2 แนวทางการพัฒนาโครงการในระยะต่อไป

ควรมีเวลาให้ความรู้ ความเข้าใจและซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการละครและกระบวนการอื่นที่เกี่ยวข้องให้เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ โดยจัดประชุมเตรียมงานและสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะๆ เพื่อให้การทำงานเป็นเอกภาพ มีความรู้ความเข้าใจและมีแนวทางการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ การคัดกรองสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการ ควรคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เพิ่งเริ่มใช้สารระเหย เพราะผู้ที่เสพยาเป็นเวลานาน จะมีปัญหาทางสมองและอาการทางจิตร่วมด้วย ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ควรเพิ่มเวลาในการจัดโครงการ จะช่วยพัฒนาสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการได้มากขึ้นรวมทั้งควรจัดเวทีให้สมาชิกได้แสดงออกมากขึ้น ควรจัดกิจกรรมที่ฝึกวินัยเพิ่มขึ้น โดยอาจจัดให้มีการฝึกระเบียบวินัยก่อนที่จะนำกระบวนการฟื้นฟูเข้ามาใช้ เช่น ให้มีการฝึกวินัยที่ค่ายทหารก่อน เพื่อให้เด็กเชื่อฟังและมีวินัยเมื่อนำกระบวนการละครมาใช้ฟื้นฟู และ ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการ ควรให้มีการบันทึกรายเดือนเพื่อรายงานความเปลี่ยนแปลงของผู้เข้าร่วมโครงการ และติดตามผลว่าครอบครัวได้มีส่วนช่วยเหลืออย่างไรบ้าง

3. แนวทางการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ กระบวนการละครสามารถนำไปประยุกต์ใช้ทั้งในการจัดกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้งในโปรแกรมของสำนักงานคุมประพฤติและโปรแกรมของสถานที่เพื่อการฟื้นฟูแบบควบคุมตัว โดยเลือกนำแต่ละกิจกรรมไปใช้ในโอกาสต่างๆ เช่น เป็นกิจกรรม

สำหรับเตรียมความพร้อมของร่างกาย จิตใจและกิจกรรมซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการกลุ่ม หรือเป็นกิจกรรม สำหรับให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาโดยเสริมกับกิจกรรมที่ทำอยู่แล้วในโปรแกรมพื้นฐานหรือโปรแกรม เฉพาะด้าน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้บางกิจกรรมผู้เข้ารับการฟื้นฟู / ผู้ผ่านการ ฟื้นฟู สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เช่น การวาดรูป การทำสมุดบันทึก การทำหน้ากาก การทำผ้ามัดย้อม และทักษะการแสดงต่างๆ เช่น การโยนบอล ละครใบ้ การอ่านบทกวี และการแสดงบนเวที เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดโครงการโดยใช้กระบวนการละครในการฟื้นฟูผู้ใช้สารระเหยอีกครั้ง โดยให้มีการออกแบบ กระบวนการฟื้นฟู ที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มจนจบ เพราะแม้ว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะพบว่ากระบวนการละครมีผล ในการปรับเปลี่ยนผู้เข้ารับการฟื้นฟู ให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ ก็ตาม แต่เนื่องจากโครงการนี้ได้ ดำเนินการเป็นโครงการนำร่องเฉพาะในพื้นที่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดมหาสารคาม และเป็นการดำเนิน โครงการย่อยภายใต้โครงการใหญ่ โดยเป็นการดำเนินการในช่วงเดือนที่สอง ผลจากการจัดกิจกรรมและจัด ตารางชีวิตของเดือนที่หนึ่ง ย่อมส่งผลมาถึง โครงการในเดือนที่สองด้วย การวางแผนตารางชีวิตและกิจกรรม แยกเป็นส่วนๆ ตามความรับผิดชอบของวิทยากร โดยไม่ได้นำมามองในภาพรวมเดียวกัน ทำให้เกิดปัญหาการ ปรับตัวของผู้เข้าร่วมโครงการ จากการประเมินเห็นได้ชัดเจนว่า การไม่สอดคล้องกันในแต่ละ กระบวนการแต่ละ ด้านของวิทยากรแต่ละชุด (วิทยากรกระบวนการ, วิทยากรละคร, พระ และเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ) ประกอบ กับไม่มีเจ้าหน้าที่ซึ่งผู้เข้ารับการฟื้นฟู เชื้อพึงดูแลตลอดอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะ “ไม่มีวินัย” ทำให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปรับปรุง จึงควรได้มีการศึกษาเพิ่มเติมว่า การปลูกฝังเรื่องวินัย สามารถปลูกฝังผ่านกระบวนการละครได้มากน้อยเพียงใด หรือจะต้องมีกระบวนการใดเสริมกับกระบวนการ ละครที่มีอยู่แล้วบ้าง

2. หากมีการนำกระบวนการละครมาใช้ในการบำบัดฟื้นฟู ผู้ใช้สารระเหยในวงกว้างขึ้น คณะวิจัยมี ข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 การนำนวัตกรรมอะไรก็ตาม จำเป็นต้องให้มีความเข้าใจร่วมกับทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการละครซึ่งไม่เป็นที่คุ้นเคยของเจ้าหน้าที่ ต้องให้เกิดความเข้าใจและได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง จึงจะเป็นทีม ทีมมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนา

2.2 ต้องทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ว่าการแก้ปัญหาวัยรุ่น ต้องเข้าใจและใช้มุมมอง การฟื้นฟู สมรรถภาพไม่ใช่ใช้เวลานั่งๆ และเครื่องมือเดียว ความสุขเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน

2.3 ความสำเร็จของโครงการจำเป็นต้องมีผู้บริหารจัดการที่ชัดเจนและมองภาพรวมของ กระบวนการได้